

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

(назва інституту)

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ І ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

соціальних і гуманітарних дисциплін

(назва кафедри)

(підпис)

Тетяна ЧУБІНА

(Власне ім'я ПРИЗВИЩЕ)

" ____ " ____
20 ____ р.

**Методичні вказівки до виконання контрольної роботи
для здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни**

Соціологія

назва навчальної дисципліни

за освітньо-професійною програмою – «Екстремальна та кризова психологія»

назва освітньої програми

підготовки слухачів заочної форми навчання за першим (бакалаврським)
рівнем вищої освіти

найменування освітнього ступеня

у галузі знань 05 «Соціальні і поведінкові науки»

код та найменування галузі знань

за спеціальністю 053 «Психологія»

код та найменування спеціальності

Розглянуто та ухвалено засіданням кафедри

соціальних і гуманітарних дисциплін

(назва кафедри)

протокол №1 від «25 серпня» 2025 р.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри соціальних і гуманітарних
дисциплін Навчально-наукового інституту цивільного захисту НУЦЗ України
(протокол №1 від 25.08.2025).

Дмитренко М.Й.

Соціологія: [методичні вказівки до виконання контрольної роботи для слухачів заочної форми навчання за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, спеціальності 053 «Психологія»] / **М.Й. Дмитренко** – Черкаси : НУЦЗ України, 2025. – 12 с.

У методичних вказівках викладені навчально-методичні матеріали, необхідні для самостійного виконання контрольної роботи з дисципліни «Соціологія» слухачами заочної форми навчання, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 053 «Психологія».

© Дмитренко М.Й.

© НУЦЗ України, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СЛУХАЧА.....	3
ФОРМИ І МЕТОДИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ... 4	4
ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ СЛУХАЧІВ.....	4
ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ВИБОРУ ВАРІАНТУ.....	5
ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ..	8
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	10

ВСТУП

Методичні вказівки з навчальної дисципліни «Соціологія» адресовано слухачам заочної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 053 «Психологія».

Представлений посібник складається з п'яти розділів, списку рекомендованої літератури та додатків. У посібнику викладено матеріали, необхідні для самостійного виконання контрольної роботи з дисципліни «Соціологія», подано інформацію щодо організаційно-методичного забезпечення самостійної роботи слухача, форм і методів поточного та підсумкового контролю, оцінювання результатів засвоєння знань слухачів, вимоги до оформлення контрольної роботи та вибору варіанту, теоретичні питання для виконання контрольної роботи. У необхідному об'ємі вказано базову та допоміжну літературу.

Завдання, що становлять зміст контрольної роботи слухача, охоплюють усю теоретичну структуру курсу дисципліни, і сформульовані так, що повною мірою дають змогу перевірити, як слухачі засвоїли знання для розвитку здатності до самостійного аналізу та використанню у професійній діяльності.

Кожен варіант контрольної роботи містить два питання. Усі варіанти рівнозначні за своєю складністю і потребують застосування широкого діапазону знань, спрямовані не на просте відтворення окремих аспектів тієї чи іншої проблеми, а вимагають активізації творчої мисленевої діяльності слухачів.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СЛУХАЧА

Самостійна робота слухача, відповідно до Державних стандартів освіти, повинна становити не менш як 50% часу, передбаченого для виконання основної освітньої програми з урахуванням рекомендацій Міністерства освіти і науки України щодо кількості годин аудиторних занять на тиждень.

Головною метою самостійної роботи слухача є формування його пізнавальної активності, засвоєння ним основних умінь та навичок роботи з навчальними матеріалами, поглиблення та розширення вже набутих знань, підвищення рівня організованості.

Основними завданнями самостійної роботи слухача є засвоєння в повному обсязі основної освітньої програми та послідовне вироблення навичок ефективної самостійної професійної (практичної й науково-теоретичної) діяльності на рівні встановлених стандартів.

Зміст самостійної роботи слухача визначається навчальною програмою вивчення дисципліни, завданнями та рекомендаціями викладача.

Обсяги самостійної роботи окремого слухача можуть значно виходити за межі навчальної програми, якщо це зацікавило його і у нього виникло бажання (потреба) у поглибленні та розширенні знань з даної навчальної дисципліни.

Самостійна робота слухачів охоплює: підготовку до аудиторних занять; виконання завдань з навчальної дисципліни протягом семестру; самостійну роботу; підготовку до всіх видів контрольних випробувань тощо.

Самостійному вивченню слухачами курсу чи окремих його тем передують оглядові лекції, на яких розглядаються завдання та послідовність вивчення курсу, найбільш важливі та проблематичні аспекти дисципліни, особливості їхнього вирішення у сучасних умовах глобалізації освітньої діяльності.

ФОРМИ І МЕТОДИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Під час проведення семінарських занять перевіряється засвоєння матеріалу, викладеного в лекції та індивідуальна робота слухачів під час самопідготовки. До контрольних заходів входять поточний і підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості слухача до виконання контрольної роботи. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять і система оцінювання рівня знань визначаються кафедрою.

Підсумковий контроль проводиться з метою перевірки рівня засвоєння слухачами тем, передбачених програмою дисципліни «Соціологія». Форма підсумкового контролю – екзамен.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ СЛУХАЧІВ

Оцінювання результатів засвоєння знань слухачів здійснюється у такий спосіб і за такими критеріями: усне опитування; результати самостійної роботи (контрольна робота); результати екзамену.

Шкала оцінювання знань наведена в таблиці 1.

Таблиця 1.

Шкала оцінювання знань: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для екзамену
90-100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
65-79	C		
55-64	D	задовільно	
50-54	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ВИБОРУ ВАРІАНТУ

Контрольна робота є самостійним видом роботи слухача, передбаченим навчальним планом вивчення курсу «Соціологія».

Контрольну роботу оформляють на аркушах формату А4 (210 × 297мм), виконують рукописним, машинописним або машинним (за допомогою комп'ютерної техніки) способом на одному боці аркуша білого паперу.

При машинописному виконанні контрольну роботу друкують через півтора інтервали, з розрахунку не більш 30 рядків на сторінці за умов рівномірного її заповнення та висотою літер і цифр не менш, ніж 1,8 мм. (кегель 14).

Текст слід друкувати, витримуючи параметри сторінок: верхній, нижній береги – 20 мм, лівий – 30 мм, правий – 15 мм. Під час виконання роботи необхідно дотримуватися рівномірної щільності, контрастності й чіткості тексту.

Помилки, описки та графічні неточності допускається виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням на тому ж місці

або між рядками виправленого зображення машинописним способом або від руки. Виправлене повинно бути такого ж кольору, як і основний текст.

Перед виконанням контрольної роботи необхідно ознайомитись з методичними вказівками, питаннями, передивитися записи, зроблені на лекціях.

На обкладинці необхідно вказати назву навчального закладу, факультету, предмету, що вивчається, шифр залікової книжки, прізвище, ім'я та по батькові слухача (Додаток А).

Під час виконання роботи необхідно спочатку записати питання, а потім дати на нього відповідь. Відповіді повинні бути конкретними, написані державною мовою, акуратно оформлені.

У тексті контрольної роботи обов'язкове посилання на літературні джерела, перелік яких наводиться у списку використаної літератури. У список літератури вносяться праці, з яких запозичуються цитати, думки, статистичні дані, на які робиться посилання.

Бібліографічні посилання – це сукупність відомостей про літературне джерело, що використовується в тексті контрольної роботи. Джерела в списку літератури потрібно розташовувати згідно порядку посилань в тексті роботи чи алфавітному порядку. Посилання в тексті на джерела слід зазначати у квадратних дужках, порядковий номер джерела визначається згідно із списком літератури.

У кінці роботи необхідно вказати перелік використаної літератури, поставити дату і підпис. Зразок правил оформлення бібліографічного опису літератури наведений у додатку Б.

Виконана робота направляється у відділення заочного навчання на перевірку в строк, який вказаний у графіку виконання контрольних робіт.

Оцінюється робота з урахуванням глибини викладення матеріалу, самостійності виконання та вміння використовувати теоретичні знання на практиці.

Рівень знань слухачів дисципліни за підсумками виконання контрольних робіт оцінюється з огляду на наступні критерії:

1. Повнота та правильність виконання завдання – основний критерій.
2. Здатність слухача диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання.

Контрольна робота з дисципліни «Соціологія» складається з двох теоретичних питань.

Обов'язковими вимогами до теоретичних завдань є: повна відповідь на питання; посилання на літературні джерела та їхній список.

Контрольна робота оцінюється: «зарахована», «не зарахована». У разі не зарахування контрольної роботи вказуються причини цього. Контрольна робота може бути незарахована у випадках:

- виконано не той варіант контрольної роботи;
- теоретичне завдання виконане з порушенням вимог до нього, в т.ч. стосовно обсягу;
- не виконано або не вірно виконано одне із завдань.

Отримавши незараховану контрольну роботу, слухач зобов'язаний уважно ознайомитися із зауваженнями і внести в роботу відповідні зміни та доповнення, усунути вказані недоліки. На обкладинці допрацьованої роботи необхідно вказати «Повторно» і направити її у відділення заочного навчання.

Слухачі, які несвоєчасно направили контрольну роботу без поважних причин, на екзаменаційну сесію не викликаються.

Вибір варіанту

Варіант контрольної роботи визначається за двома останніми цифрами залікової книжки слухача, у відповідності з таблицею 2. Наприклад, номер залікової книжки 10045. Отже, варіант контрольної роботи – 45. За таблицею 2 визначаємо номери питань вказаного варіанту – 9, 19.

Таблиця 2

Таблиця вибору завдань

		Остання цифра шифру залікової книжки									
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Передостання цифра шифру залікової книжки	0	1, 50	2, 49	3, 48	4, 47	5, 46	6, 45	7, 44	8, 43	9, 42	10, 41
	1	10, 40	1, 39	2, 38	3, 37	4, 36	5, 35	6, 34	7, 33	8, 32	9, 31
	2	2, 30	3, 29	4, 28	5, 27	6, 26	7, 25	8, 24	9, 23	10, 22	1, 21
	3	3, 20	4, 19	5, 18	6, 17	7, 16	8, 15	9, 22	10, 13	1, 25	2, 11
	4	4, 23	5, 34	6, 39	7, 28	8, 49	9, 19	10, 14	1, 31	2, 12	3, 47
	5	5, 33	6, 17	7, 26	8, 14	9, 15	10, 27	1, 41	2, 43	3, 19	4, 15
	6	6, 11	7, 12	8, 13	9, 16	10, 31	1, 16	2, 17	3, 18	4, 30	5, 20
	7	7, 21	8, 22	9, 23	10, 24	1, 25	2, 26	3, 27	4, 45	5, 29	6, 30
	8	8, 31	9, 32	10, 33	1, 34	2, 35	3, 36	4, 37	5, 38	6, 39	7, 40
	9	9, 41	10, 42	1, 43	2, 44	3, 45	4, 46	5, 47	6, 48	7, 49	8, 50

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

- 1) Дискусії в соціологічній науці про предмет соціології.
- 2) Типи соціальних законів.
- 3) Категорії та поняття в соціології.
- 4) Основні риси, що характеризують риси соціального.
- 5) Соціологізм Е.Дюркгейма.
- 6) Теорія соціальної дії М.Вебера.
- 7) Становлення західноєвропейської соціологічної думки. Позитивізм Огюста Конта.
- 8) Найбільш впливові напрями соціології ХХ століття.
- 9) Суспільство: механізми розвитку та руйнування.
- 10) Соціологія війни, як галузь соціологічного знання.
- 11) Рівень престижності вашої майбутньої професії та перспективи його змін.
- 12) Причини та вияви дисфункції соціальних інститутів.
- 13) Трансформація системи соціальних інститутів в сучасній Україні.
- 14) Роль соціалізації у становленні особистості.
- 15) Вплив цінностей особистості на її соціальну активність.
- 16) Соціальні регулятори поведінки людини.
- 17) Духовність – це те, що робить людину людиною.
- 18) Кризові явища у вітчизняній культурі як соціальний феномен.
- 19) Наука і культура як найважливіші компоненти духовного життя суспільства.
- 20) Конфлікти у молодіжному середовищі.
- 21) Розвиток соціології конфлікту в Україні.
- 22) Шляхи та способи подолання міжособистісних конфліктів.
- 23) Умови ненасильницького вирішення міждержавних конфліктів.
- 24) Об'єкт, предмет та функції «соціології війни».
- 25) Ресоціалізація особистості та її проблеми в умовах трансформації суспільства.
- 26) Соціологічні теорії Г. Сковороди.
- 27) Соціальна активність особистості та її роль як об'єкта та суб'єкта суспільних відносин на шляху модернізації українського суспільства і входження України у Європейський Союз та світовий простір.
- 28) Вплив соціальних чинників на соціалізацію особистості.
- 29) Міджконфесійні протиріччя і процеси національної консолідації.
- 30) Соціологічне та соціальне дослідження.
- 31) Вибірка у соціологічному дослідженні.
- 32) Соціометричний метод.
- 33) Середній клас, його роль у стабілізації соціальної системи.
- 34) Соціальна мобільність.
- 35) Види соціальних структур. Маргіналізація.

- 36) Соціальна спільнота та її види як складової соціальної системи.
- 37) Наука і культура як найважливіші компоненти духовного життя суспільства.
- 38) Виникнення і розвиток соціології як окремої науки.
- 39) Розвиток соціальних знань в Стародавньому світі.
- 40) Органіцистиські погляди Г.Спенсера.
- 41) Особливості формування та джерела розвитку української соціологічної думки.
- 42) Соціологічні ідеї у творчості М.Драгоманова.
- 43) Генетична соціологія М.Грушевського.
- 44) Соціологія еліти В.Липинського.
- 45) Соціологічні погляди І.Франка.
- 46) Сім'я як об'єкт дослідження соціології.
- 47) Функції сім'ї. Проблема стабільності сім'ї.
- 48) Умови, засоби, механізми і методи вирішення конфлікту.
- 49) Соціологія освіти.
- 50) Самоосвіта. Ефективність системи освіти.

Рекомендовані джерела інформації

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Стандарт вищої освіти України у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 565.

2. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія, рівень вищої освіти – перший, ступінь – бакалавр. Харків: НУЦЗ України, 2023. – 48 с.

3. Конституція України. – К.: Преса України, 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>

Базова література

- 1. Горлач Н.Л, Кремень В.М. Соціологія. Підручник. – К: Центр навчальної літератури. 2019.
- 2. Городяненко В.Г. Соціологія. Підручник. За ред. Проф. В.Г. Городяненко. - 3-тє вид., перероблене доповнене. - К., 2008.

3. Кизим М. О., Матюшенко І. Ю., Шостак І. В. Перспективи розвитку інформаційнокомунікаційних технологій і штучного інтелекту в економіках країн світу та України: монографія. Х. : ВД «Інжек», 2012. 492 с.
4. Лапан Т. Д., Химович О. С., Черниш Н. Й. Російсько-українська війна: теорія та практика соціологічного осмислення. *український соціум*. 2022. № 3 (82). С. 28–51. DOI: 10.15407/socium2022.03.028.
5. Пилипенко В. Соціальний діалог і трансформаційні зміни в Україні. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2018. – 184 с.
6. Підлісний М.М., Шубін В.І. Молодь як об'єкт соціологічного аналізу: монографія. – Дніпропетровськ: ДДФА, 2011. - 270 с
7. Підлісний М.М., Шубін В.І. Філософі цінностей: історія і сучасність / М.М. Підлісний, В.І. Шубін. – Дніпро: Дніпроп. держ. унів. Внутр. справ, Ліра ЛТД, 2017. – 200 с.
8. Підлісний М.М. Аксиологія. Вибрані етюди: монографія/ М.М. Підлісний, В.І. Шубін. – Дніпро: ЛІРА, 2019. – 204 с.
9. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія та методологія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії. - К., 2009
10. Соціологічна енциклопедія / укладач В.Г. Городяненко. – К.: Академвидав, 2008. – 456 с.
11. Соціологія молоді: навч. посібник. К. Ю. Богомаз, І.І. Мачуліна, Л.М. Сорокіна. – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2011 – 355 с.
12. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір: зб. Наук. Пр.. / О.Г. Злобіна, Н.В. Костенко та ін. К.: Ін-т соціології НАН України, 2017. – 198 с. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року: проект – 2017.
- К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. – 110с.
13. Українське суспільство: що знаємо, чого не знаємо і чого уникаємо? – К.: Ін-т соціології НАН України, 2017. – 152с.
14. Українське суспільство в умовах війни. 2022 : кол. моногр. / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. члена-кор. НАН України, д.філос.н. Є. Головахи, д.соц.н. С. Макеєва. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2022. 410 с
15. Черниш Н.І. Соціологія. Підручник за рейтингово модульною системою. 5-те, вид., перероблене і доповнене. - К.,2009.
16. Черниш Н. Й. Особливості розвитку української соціології в умовах російсько-української війни. *український соціум*. 2022. № 4 (83). С. 9–27. DOI: 10.15407/socium2022.04.009.

17. Шаров С. В. Сучасний стан розвитку штучного інтелекту та напрямки його використання. 2023. С. 136-144. URL: http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Sharov_2023_136.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
18. Шевченко А. І., Барановський С. В., Білокобильський О. В. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні: монографія / за заг. ред. А.І. Шевченка. Київ: ІППШ, 2023. 305 р.

Допоміжна література

1. Методологія і методи соціологічних досліджень в Україні: історія та сучасні проблеми. До 70-річчя В. Паніотто за наук. Ред.. В.С. Бакірова, Є.І. Головахи. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2017. – 208 с
2. Болтівець С. Молодь як об'єкт ювенологічних досліджень.- // психологія і суспільство. – 2018. - №4. – с. 94-106
3. Гусак, Н., Чернобровкіна, В., Чернобровкін, В. та ін. (2017). Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс: навч.-метод. посіб. Київ: НаУКМА.

Інформаційні ресурси

1. Масенко, В. Психологічної допомоги потребують не менш як 60% українців МОЗ. 6 червня. Отримано з: <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/326709-psihologichnoyi-dopomogi-potrebuyut-ne-mensh-yak-60-ukrayintsiv-moz>
2. Овчар, О., Больман, С. (2022). Результати дослідження «Психічний стан українців під час війни проти Росії». Отримано з: <https://drive.google.com/file/d/1hsNwEdq32p4a5aua24NIQpd61tiyY8mW/view>
3. Черниш Н. <https://doi.org/10.15407/socium2022.04.009>
4. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 10.01.2023).
5. Восьме загальнонаціональне опитування: психологічні маркери війни. (6 квітня 2022). (2022). Отримано з: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_1200_psychomarkers_042022_v_press_0001.pdf
6. Вплив війни на психічне здоров'я – колосальний. 7 червня. Отримано з: <https://ck-oda.gov.ua/novyny-cherkaskoyi-oblasti/vpliv-vijni-na-psixichne-zdorovya-kolosalnij/>
7. В Україні презентували результати першого з початку повномасштабної війни дослідження психологічного стану населення. (2022).

Отримано з: <https://moz.gov.ua/article/news/v-ukraini-prezentovali-rezultati-pershogo-z-pochatku-povnomasshtabnoi-vijni-doslidzhennja-psihologichnogo-stanu-naselennja-->

8. Понад 8,5 мільйона українців мають ризик психічних розладів через війну, – ВООЗ (2022). 13 вересня. Отримано з: <https://acc.cv.ua/news/ukraine/ponad-8-5-milyona-ukrayinciv-mayut-rizik-psihichnih-rozladiv-cherez-viynu---vooz-87857>

<http://i-soc.com.ua/>

<https://osvita.ua/>

<http://library.nlu.edu.ua/>

<https://fc.vseosvita.ua/>